

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

آموزش قرآن

ششم دبستان

آموزگاران و اولیای گرامی!

برای دستیابی به اهداف آموزش قرآن و هماهنگی با روش‌های تدریس ارائه شده،
مقدمه‌ی کتاب را با دقّت مطالعه کنید.

طبق مصوبه‌ی جلسه‌ی ۶۷۷ شورای عالی آموزش و پرورش این کتاب توسط آموزگار پایه و طی سه جلسه در هفته تدریس می‌شود.

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری
نام کتاب: آموزش قرآن ششم دبستان - ۳۴۴

مؤلفان: ابوالفضل انوشهپور، مسعود تهرانی فرجاد، الهه ستوده، غلامعباس سرشور خراسانی، منصوره سیدصالحی،
سیدمهدي سيف، حسن فلاج، رضا نباتي و مسعود وكيل

کارشناس آموزشی دوره‌ی ابتدایی: طبیه حمزه، بیگی

آماده‌سازی و نظارت بر جاپ و توزع: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزيع مواد آموزشی

مدیر امور فني و چاپ: سيد احمد حسيني

مدیر هنري: مجید ذاکري یونسی

طرح گرافيك و صفحه‌آرایي: محمد عباسی

تصویرگران: نفيسه شهدادي، گلنار ثروتیان، گلرخ محتاج الفضل، ياسمين ثروتیان، عاطفة ملكي جو و مرتضى يزدانی دیناني

طرح جلد: حمیدرضا سليماني

حروفچين: فاطمه باقری مهر، زهرا ايماني نصر

طرح خط راياني: کامران انصاري

مصحح: حسين چراغي، رضا جعفری

امور آماده سازی خبر: فاطمه پزشكی

امور فني راياني: حميد ثابت کلاچاهي، پیمان حبیبپور

ناشر: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزيع مواد آموزشی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی- ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۰۹۲۶۶، ۸۸۳۱۱۶۱-۹، ۰۹۲۶۶، ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستي: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت: www.chap.sch.ir

چاپخانه: شركت افست «سهامي عام» (WWW.Offset.ir)

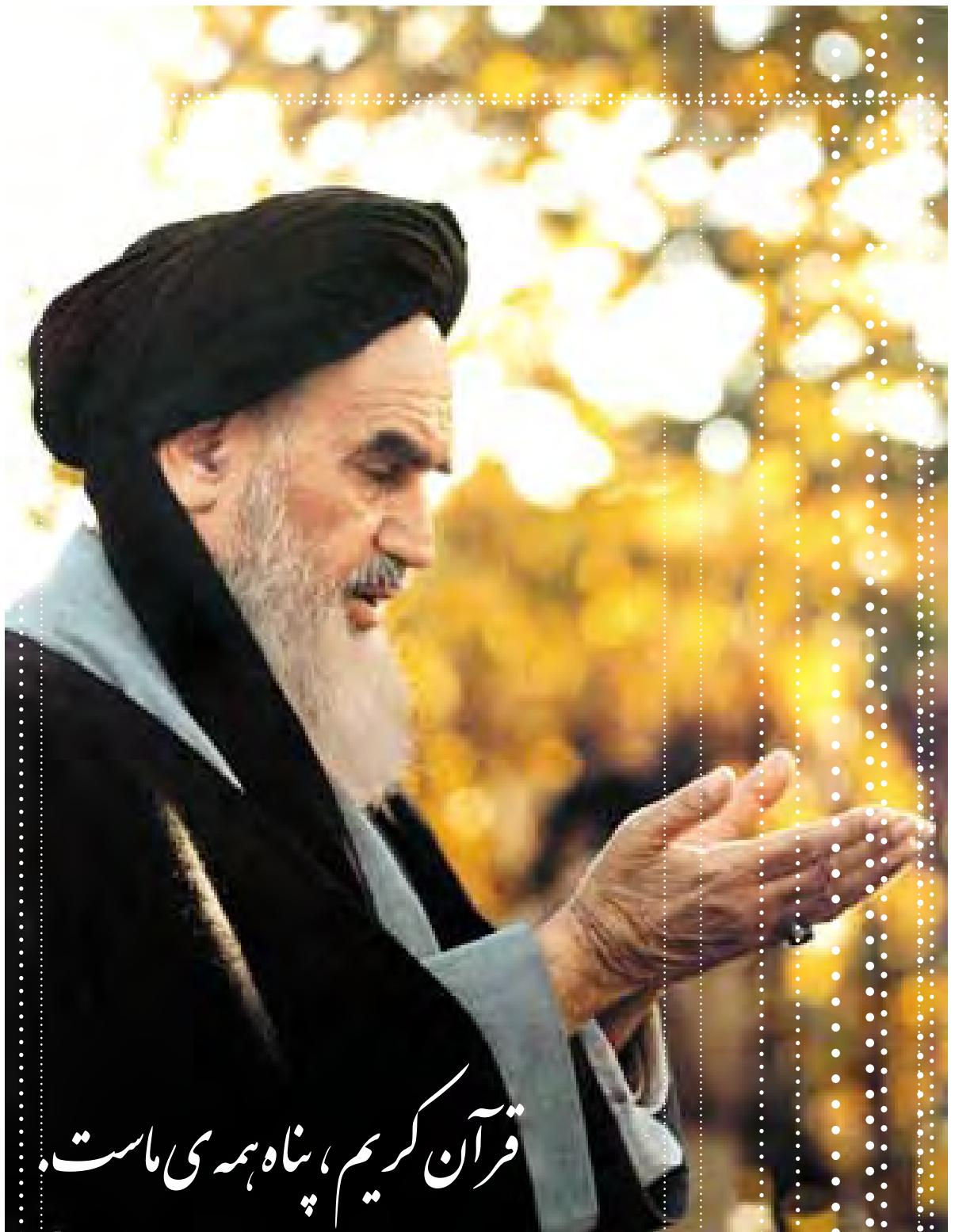
سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ چهارم ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

ISBN 978-964-05-2067-3

شابک ۳-۰۶۷-۰۵-۹۶۴-۸۷۸

قرآن کریم، پناه‌هایی ماست.

پیش گفتار

سخنی با والدین دانش آموزان
سخنی با آموزگار گرامی

۲_۳

یادآوری

۴_۵

نماز در قرآن، سوره‌ی آنفال، آیات ۲ تا ۴

۶

آشنایی پیش‌تر با خط قرآن

۷_۸

سوره‌ی نساء، آیات ۱۰۲ تا ۱۰۵

۹

وقت نماز

درس اول

۱۰_۱۲

سوره‌ی فتح، آیات ۱ تا ۹

۱۳_۱۴

سوره‌ی فتح، آیات ۱۰ تا ۱۵

۱۵

حتّی یک وجب خاک

درس دوم

۱۶_۱۹

سوره‌ی فتح، آیه‌ی ۲۹ و سوره‌ی حُجُرات، آیات ۱ تا ۴

۲۰_۲۱

سوره‌ی حُجُرات، آیات ۵ تا ۱۱

۲۲

مؤمنان برادرند

درس سوم

۲۲_۲۵

سوره‌ی حُجُرات، آیات ۱۲ تا ۱۸

۲۶_۲۷

سوره‌ی ق، آیات ۱ تا ۱۵

۲۸

ملّاک برتری

درس چهارم

۲۹_۳۱

سوره‌ی ق، آیات ۳۶ تا ۴۵ و سوره‌ی ذاریات، آیات ۱ تا ۴

۳۲_۳۳

سوره‌ی ذاریات، آیات ۷ تا ۳۰

۳۴

گسترش آسمان

۳۵_۳۶

یادآوری ۱

درس پنجم

۳۷_۳۹

سوره‌ی ذاریات، آیات ۵۲ تا ۶۰ و سوره‌ی طور آیات ۱ تا ۱۴

۴۰_۴۱

سوره‌ی طور، آیات ۱۵ تا ۳۱

۴۲

همیشه در پیش

درس ششم

۴۳_۴۶

سوره‌ی قمر، آیات ۱ تا ۲۷

۴۷_۴۸

سوره‌ی قمر، آیات ۵۰ تا ۵۵ و سوره‌ی الرّحمن، آیات ۱ تا ۱۶

۴۹

نظم در آفرینش

درس هفتم

درس هشتم

سوره‌ی الرّحمن، آیات ۱۷ تا ۴۰
سوره‌ی الرّحمن، آیات ۴۱ تا ۶۷
مردان پارسی

درس نهم

سوره‌ی الرّحمن، آیات ۶۸ تا ۷۸ و سوره‌ی واقعه، آیات ۱۶ تا ۵۶
سوره‌ی واقعه، آیات ۵۱ تا ۷۶
آب و آبادانی

درس دهم

سوره‌ی حَدِيد، آیات ۴ تا ۱۱
سوره‌ی حَدِيد، آیات ۱۲ تا ۱۸
تولّدی دوباره
یاد آوری ۲

درس یازدهم

سوره‌ی حَدِيد، آیات ۲۵ تا ۲۹
سوره‌ی مُجَادِلَه، آیات ۱ تا ۶
مادر فلّرات

درس دوازدهم

سوره‌ی مُجَادِلَه، آیات ۱۲ تا ۲۱
سوره‌ی مُجَادِلَه، آیه‌ی ۲۲ و سوره‌ی حَشْر، آیات ۱ تا ۳
حزب الله پیروز است.

درس سیزدهم

سوره‌ی حَشْر، آیات ۱۷ تا ۲۴
سوره‌ی مُمْتَحَنَه، آیات ۱ تا ۵
خدای تصویرگر

درس چهاردهم

سوره‌ی مُمْتَحَنَه، آیات ۱۲ و ۱۳ و سوره‌ی صَفَّ، آیات ۱ و ۵
سوره‌ی صَفَّ، آیات ۶ تا ۱۴
رطب خورده، منع رطب کی کند؟
همه تسبیح‌گوی او ...

یاد آوری ۳

دعای ختم قرآن

درس آخر

قرآن در تابستان
(سوره‌های جمعه، منافقون، تَغَابُن، طَلاق، تَحرِيم، مُلْك و قَلْمَ)
فهرست کلمات ترجمه شده

نام و نام خانوادگی :

نام معلم :

نشانی مدرسه :

دانشآموزان عزیز

سعی کنیم همه‌ی کتاب‌های درسی خود، به ویژه کتاب آموزش قرآن را که حاوی آیات نورانی قرآن کریم است به خوبی نگه‌داری کرده و در رعایت پاکیزگی و احترام به آن بکوشیم. هم‌چنین خوب است در زنگ قرآن، همیشه با وضو باشیم.

همکاران عزیز و دانشآموزان گرامی

این کتاب به وسیله لوح فشرده (کتاب گویا)، که قبلًا در اختیار سازمان‌های آموزش و پرورش استان‌ها قرار گرفته است، تدریس می‌شود. استفاده از این لوح در خارج از کلاس نیز توصیه می‌شود؛ دانشآموزان عزیز می‌توانند با همکاری معلم محترم نسبت به تهیه‌ی سی‌دی آموزش قرآن پایه‌ی ششم، از طریق نمایندگی انتشارات مدرسه در تمام شهرستان‌ها اقدام کنند.

پیش گفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت امام صادق علیه السلام :

قرآن، عهد خدا با خلقش است؛ پس سزاوار است که هر مسلمانی،
در این پیمان الهی بنگرد و هر روز، پنجاه آیه از آن را بخواند.

اصول کافی، کتاب فضل القرآن

پدر و مادر گرامی!

فرزند، هدیه و امانت الهی است که خداوند مسئولیت تربیت او را بر عهده دارد و مادر نهاده است و شما والدین محترم، قسمتی از این حق و مسئولیت خویش را در اختیار اولیای مدرسه قرار داده اید. همه‌ی ما باید با پذیرش امر خطیر تعلیم و تربیت فرزندانمان، این بار امانت را به سلامت به سر منزل مقصود برسانیم تا انشاء الله از این غنچه‌های بهشتی، باغها و بوستان‌های پر طراوتی که مظهر رحمت و خیر خداوند است، پدید آید.

قرآن کلام و پیام خدا، میزان حق و باطل، دستور العمل زندگی و رحمت حق برای همه‌ی جهانیان است. آموزش و پرورش برنامه‌ای منظم تدوین کرده است تا همه‌ی دانشآموزان به یادگیری قرآن علاقه‌مند شوند و بتوانند قرآن را روان و زیبا بخوانند، به تدریج معنای کلام خداوند را درک کنند و با تلاوت روزانه‌ی آن، همیشه با قرآن مأнос باشند و خود را در پناه هدایت خداوند قرار دهند.

انتظار ما از شما اولیای گرامی

۱- همان‌طور که همه‌ی ما خواندن نماز و گرفتن روزه را به صورت عملی از پدر و مادر خود آموخته‌ایم، کودکان ما نیز خواندن قرآن و نماز را از ما می‌آموزند. ما نیز می‌توانیم با خواندن روزانه‌ی قرآن کریم، الگوی شایسته‌ای برای کودک خود باشیم.

۲- از فرزندتان بخواهید آیات و عبارات قرائی هر درس را از روی کتاب برای شما بخواند. اگر فرزند شما در خواندن کلمات، اشتباهی داشت، از او بخواهید که دوباره آن را با دقّت بخواند تا خود به اشتباهش بی‌برد و آن را اصلاح کند.

۳- لوح فشرده (کتاب گویا) یا نرم افزار آموزش قرآن با بهای ششم را برای فرزند خود تهه کنید.

۴- در هر درس، یکی از عبارات زیبا، کوتاه و حکمت‌آمیز قرآن به نام پیام قرآنی آمده است. حفظ پیام‌های قرآنی و ترجمه‌ی آن‌ها الزامی نیست؛ ولی اگر فرزند شما به حفظ این پیام‌ها علاقه‌مند است، او را به این کار تشویق کنید تا به تدریج آن‌ها را سر لوحه‌ی زندگی خویش قرار دهد. ضمناً حفظ پیام‌ها، او را برای شرکت در مسابقات قرآن نیز آماده می‌کند.

۵- از فرزندتان بخواهید داستان‌های کتاب را از روی کتاب و به کمک تصاویر برای شما تعریف کند.

۶- برخی از آیات دروس به‌طور نسبتاً ساده ترجمه شده است. این ترجمه‌ها برای مطالعه‌ی آزاد است و دانش‌آموزان موظف نیستند ترجمه‌ی این آیات و هم‌چنین مفاهیمی را که در بخش «کار در کلاس» هر درس آمده است، حفظ کنند و نباید در ارزش‌بایی پایانی از این گونه ترجمه‌ها و مفاهیم پرسش شود. بدیهی است در صورتی که فرزند شما به یادگیری این مطالب علاقه نشان داد، باری و تشویق او بسیار مفید است.

به این امید که فرزند شما در آینده، انسانی بزرگ، بایمان، بنده‌ی خالص خدا، خدمتگزار مردم و باقیات الصالحات برای همه‌ی ما باشد.

انشاء الله

همهی موجودات عالم حتی ماهی در دریا، برای کسی که قرآن را یاد می دهد
و کسی که قرآن را یاد می گیرد، از خدا طلب آمرزش می کنند.

ُستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۲۳۵

همکار و آموزگار گرامی!

با اهدای سلام و آرزوی توفیق و سلامتی برای شما همکار محترم، مهم‌ترین مسائل مربوط به آموزش این کتاب به شرح زیر است. توجه و عمل به این امور، ضامن موفقیت بیشتر شماست. خوب است تفصیل این مطالب را در کتاب راهنمای معلم مطالعه کنید.

اهم اهداف مورد انتظار

هر چند تقویت علاقه‌ی دانشآموزان به خواندن روزانه‌ی قرآن کریم و یادگیری آن، مهم‌ترین هدف درس قرآن است و به همین منظور محتوای آموزش از تنوع برخوردار است، ولی انتظار می‌رود دانشآموزان در پایان سال تحصیلی، به‌طور خاص به توانایی‌های زیر دست یابند.

۱- آیات جلسه‌ی اوّل هر درس را شبیه قرائت آن یا حداقل به صورت معمولی و روان بخوانند.

۲- قرآن کریم را به صورت شمرده و آرام از روی مصحف آموزشی بخوانند.

۳- عبارت پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن را از روی کتاب بخوانند و بتوانند مفهوم آن را به زبان ساده توضیح دهند با برخی از مصادیق آن را بیان کنند.

هر دانشآموز با توانایی‌های فوق، حداکثر نمره را کسب می‌کند. بدیهی است بسیاری از دانشآموزان بیش از این حد توفیق خواهند داشت.
تفصیل این بخش نیز در کتاب راهنمای معلم آمده است.

مراحل تدریس : هر درس، طی چهار جلسه، تدریس، تمرین و پرسش می‌شود.

جلسه‌ی اوّل

(الف) خواندن در گروه: شامل پیش‌خوانی فردی و خواندن فرد برای دوستان خود در گروه است.

(ب) خواندن برای کلاس: با انتخاب معلم، هر دانشآموز حدود یک سطر از آیات را برای کلاس می‌خواند.

دو نکته :

❖ سعی شود در هر جلسه هر یک از دانشآموزان، حداقل یک سطر از آیات درس را بخوانند.

❖ مهم‌ترین امر در این مرحله، تشخیص و رفع اشکالات روخوانی دانشآموزان است. معلم از قبل باید آمادگی و توانایی لازم را برای این امر کسب کرده باشد.

ذکر به دانشآموزان برای انجام تکالیف انس با قرآن در خانه

جلسه‌ی دوم

دانشآموزان، قرائت آیات درس را گوش می‌کنند و با نشان دادن خط، همراه با آن می‌خوانند.

پرسش و ارزش‌یابی : معلم با پرسش از دانشآموزان، توانایی آن‌ها را در خواندن آیات درس ارزیابی می‌کند.

تعدادی از دانشآموزان هر کدام یک سطر از عبارات قرآنی این قسمت را می‌خوانند. این عبارات به صورتی ساده و قابل فهم برای دانشآموزان ترجمه شده است تا آن‌ها ضمن آشنایی با مفاهیم اولیه‌ی برخی از آیات قرآن کریم، برای انجام فعالیت «کار در کلاس» آماده شوند.

به منظور فراهم آوردن زمینه‌ی درک و فهم تدریجی عبارات ساده و کوتاه قرآن، در هر درس بخشی به عنوان «کار در کلاس» در نظر گرفته شده است. این بخش به روش یادگیری مشارکتی و به صورت گروهی توسط دانشآموزان انجام می‌شود. ایشان در کلاس ابتدا هر تمرین را در کتاب خود انجام می‌دهند. آن‌گاه معلم پاسخ هر سطر را از یک گروه می‌پرسد؛ اگر پاسخ نادرست بود، گروه دیگر جواب می‌دهد تا به طور غیرمستقیم دانشآموزان به نادرستی پاسخ اول بی‌بینند.

انجام تمرین‌های «کار در کلاس» الزامی است، ولی فرآگیری مطلب این بخش توسط دانشآموزان می‌تواند به عنوان فعالیت‌های آزاد خارج از کلاس در ارزش‌یابی مستمر دانشآموزان منظور شود؛ و عدم یادگیری آن‌ها باید در ارزش‌یابی مستمر یا پایانی منجربه کسر نمره‌ای از دانشآموزان گردد.

بازآوری انجام این تکلیف در خانه

جلسه‌ی سوم

مانند جلسه‌ی اول طی دو مرحله‌ی زیر تدریس و تمرین می‌شود :

(الف) خواندن در گروه : پیش‌خوانی فردی و خواندن فرد برای دوستان خود در گروه است.

(ب) خواندن برای کلاس

(الف) خواندن عبارت پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن توسط چند دانشآموز

(ب) گفت‌وگوی دانشآموزان با دوستان هم گروه خود درباره‌ی مفهوم پیام با استفاده از تصاویر

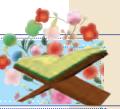
(ج) ارائه‌ی نظر دانشآموزان درباره‌ی مفهوم و مصادیق پیام در زندگی خود برای کلاس

تبصره : گاهی پیام قرآنی، دارای کلمات و ترکیباتی است که باید معنا شود. از دانشآموزان بخواهید که با استفاده از ترجمه‌ی آیات درس و پیام قرآنی، معنای کلمات یا عباراتی را که مشخص شده است، پیدا کنند. در صورتی که این کلمات، هم‌خانواده‌ی آشنا و رایج در زبان فارسی دارند، از دانشآموزان بخواهید آن‌ها را بیان کنند.

خوب است دانشآموزان در آغاز هر زنگ، هم‌مان با ورود معلم به کلاس، پیام قرآنی را به صورت دسته‌جمعی بخوانند.

بازآوری انجام این تکلیف در خانه

خواندن
از روی قرآن کامل

جلسه‌ی چهارم

به منظور آشنایی بیشتر دانشآموzan با قرآن کامل، احساس توانایی و اعتماد به نفس در خواندن آن و تحقق هدف آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی، جلسه‌ی چهارم هر درس، به آوردن قرآن کامل به کلاس و خواندن از روی آن اختصاص یافته است.

این تمرین طی مراحل زیر انجام می‌شود:

۱ پس از آوردن قرآن کامل، هر میز حداقل یک جلد قرآن در اختیار داشته باشد.

۲ یک صفحه از قرآن کریم را به‌طور تصادفی انتخاب کنید.

۳ دانشآموzan هر میز در ظرف چند دقیقه، آیات صفحه را برای یکدیگر می‌خوانند.

۴ چند نفر از دانشآموzan هر کدام یک سطر از آن صفحه را برای کلاس می‌خوانند. معلم ضمن تشویق دانشآموzan نسبت به موقفيت‌های کسب شده، اشکالات روخوانی آن‌ها را به روش صحیح برطرف می‌کند.

یک نکته
از هزاران

در این قسمت یکی از نکات جالب و قابل توجه قرآن کریم در قالب‌ها و شکل‌های متنوعی آمده است. معلم با توجه به شرایط و امکانات کلاس، این مطالب را به شیوه‌ای جذاب، ارائه می‌کند.

بادآوری انجام این تکلیف در خانه

رفع اشکالات روخوانی

شرط اوّلیه رفع اشکالات روخوانی دانشآموzan، تسلط معلم به خواندن قرآن کریم و تشخیص اشتباهات است. امید است همه معلمان واحد این توانایی و تسلط باشند. در غیر این صورت ضروری است پیش از تدریس، این تسلط حداقل در مورد آیات درس حاصل شود.

هرگاه دانشآموزی کلمه یا عبارتی را اشتباه خواند، به شیوه‌ی زیر عمل می‌شود:

صبر می‌کنیم تا آن دانشآموز به پایان جمله (معمولًاً محل وقف) برسد. ضمن تشویق اوّلیه، از او می‌خواهیم با آرامش و دقت پیش‌تر، در حرکات، حروف و اتصالات، اشتباه خود را یافته و تصحیح کند.

انتظار می‌رود اشکالات اغلب دانشآموzan توسط خودشان در همین مرحله برطرف شود. در غیر این صورت معلم باید با توجه به توانایی کلی آن دانشآموز، میزان و نوع اشکال، یکی از روش‌های زیر را با تشخیص خود به کار گیرد:

۱ معلم هر دو حالت صحیح و غلط آن کلمه یا عبارت را می‌خواند و سپس از همان دانشآموز سؤال می‌کند که کدام‌یک صحیح است.

۲ معلم کلمه یا عبارت مورد نظر را روی تخته می‌نویسد و با اشاره‌ی صحیح به بخش‌های آن، از دانشآموzan می‌خواهد آن کلمه یا عبارت را به صورت دسته‌جمعی، بخش‌بخش بخواند.

دو نکته:

(الف) از بی‌توجهی به رفع اشکال دانشآموzan و نیز بافساری و سخت‌گیری بی‌جا در این امر پرهیز کنید.

(ب) برای آگاهی بیش‌تر نسبت به سایر روش‌های رفع اشکالات روخوانی به کتاب راهنمای معلم و نیز کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی (کد ۱۱۶) مراجعه کنید.

پرسش و ارزیابی :

ارزش یابی درس قرآن در پایه‌ی ششم مانند سایر دروس به صورت کمی و به دو شکل مستمر و پایانی برگزار می‌شود.

ارزش یابی مستمر :

همیشه در آغاز هر جلسه، پس از گفت و گو درباره‌ی چگونگی انجام تکالیف انس با قرآن در خانه و بادآوری اهمیت خواندن روزانه‌ی قرآن کریم، آیات جلسه‌ی قبل را از داشنآموزان پرسش کنید و مناسب با توانایی آن‌ها، به ایشان نمره و امتیاز دهید.

ارزش یابی پایانی :

- ۱- ارزش یابی پایانی از خواندن آیات دروس و بیان مفهوم پیام‌های قرآنی به عمل می‌آید.
- ۲- شیوه‌ی کسر نمره و چگونگی انجام آن به ویژه در ارزش یابی پایانی در کتاب راهنمای معلم و آینده‌ی مربوط، به تفصیل آمده است.

دو تذکر مهم :

- ۱- در درس قرآن، هیچ‌گونه پرسش و ارزش یابی کتبی، چه در ارزش یابی مستمر و چه در ارزش یابی پایانی به عمل نمی‌آید.
- ۲- به منظور تقویت انس داشنآموزان با قرآن کریم، آیات دروس برای داشنآموزان ترجمه شده است. از آنجا که داشنآموزان موظف به حفظ ترجمه‌ی کلمات و عبارات بخشن کار در کلاس نیستند، این موارد را در ارزش یابی پایانی در نظر نگیرید. می‌توانید داشنآموزانی را که در این زمینه علاقه و توانایی بیشتری از خود نشان می‌دهند، به شیوه‌ی مناسب تشویق کنید و برای آن‌ها در ارزش یابی مستمر، نمره و امتیاز خاصی قائل شوید.

چند توصیه

- ۱- تشویق داشنآموزان به خواندن روزانه‌ی قرآن کریم، خواندن آیات دروس شبیه قرائت آن، حفظ پیام‌های قرآنی در صورتی که بدون فشار و اجبار باشد، مناسب و ارزشمند است.

- ۲- در صورت امکان، نرم‌افزار آموزشی (کتاب گویا) را تهیه کرده و در اختیار داشنآموزان قرار دهید.
- ۳- داشنآموزان را به فعالیت‌های جذاب خارج از کلاس تشویق کنید مانند : خواندن آیات درس در خانه در حضور والدین حتی الامکان هر روز به مدت چند دقیقه، استماع قرائت آیات درس در خانه، انجام فعالیت‌های هنری و ذوقی درباره‌ی پیام‌های قرآنی، شرکت در مسابقات و حضور در مجالس قرآنی (مدرسه قرآن، مساجد و هیئت‌های مذهبی) و استفاده از برنامه‌های رادیو قرآن و شبکه قرآن و معارف سیما و ...

- ۴- توجه داشته باشید داشنآموزان باید تمام این فعالیت‌های قرآنی به ویژه فعالیت‌های فوق برنامه را با رغبت و علاقه و بدون اکراه و اجبار و به دور از رقبات‌های ناسالم انجام دهند.

امید است که خداوند همه‌ی کارهایتان را عبادت محسوب کند و داشنآموزان را از باقیات صالحات شما قرار دهد.

آموزگاران و کارشناسان محترم، والدین گرامی و داشنآموزان عزیز می‌توانند برای هر گونه اظهارنظر و ارائه پیشنهاد در اصلاح و تکمیل برنامه‌ی درسی و کتاب‌های آموزش قرآن با گروه قرآن به نشانی زیر تماس بگیرند.
پیش‌پیش از همکاری و تلاش همه‌ی عزیزان سپاس‌گزاری می‌شود.